

**Svaki put kada smo svjedoci
genocida kažemo „nikada
više“ – ali ljudska priroda
nam ukazuje na nešto
drugačije**

Robert Fisk



Svaki put kada smo svjedoci genocida kažemo „nikada više“ – ali ljudska priroda nam ukazuje na nešto drugačije

Robert Fisk

Novinar, Independent newspaper



Novo djelo Israela Charnyija, eksperta o holokaustu je posve neprijatno čitanje koje nas navodi da ispitamo „istinu s kojom se nismo potpuno suočili“

Charny, koji je autor monumentalne Enciklopedije genocida – kojeg Turci osuđuju zbog njegove tvrdnje da je armenski genocid iz 1915. godine stvaran – tiho mi se obraća, zamišljenim glasom američkog akademika sa istočne obale. Nije nimalo nalik velikom Noamu Chomskom, neumjesno primjećujem. Taj američki lingvist i filozof jeste jedan od mojih heroja, no, on je dosta manje prestižna figura u Charnyijevim očima. „Daleko od toga!“, izjavljuje 87-godišnji čelnik izraelskog Instituta o holokaustu i genocidu, sa sjedištem u Jerusalemu. „Ovo nije općepoznata činjenica – ali ja sam živio u kući Chomskog kao student.“

Govori o svojoj najnovijoj knjizi, Zaraza genocida, koja navodi čitatelje da razmisle o svojoj vlastitoj reakciji u slučaju mogućeg budućeg genocida na njihove živote. Predstavlja dosta neprijatno čitalačko iskustvo.

U današnjem svijetu, tvrdi Charny – polahko, pažljivo, ali sa malo simpatije prema nama humanoidima – on ne može primijetiti nikakav oblik „zajedničke političke ili kulturne svijesti o brizi za potlačene narode“. Nasuprot, „Ono što primjećujem jeste ponovno odigravanje istine s kojom se nikada nismo u potpunosti suočili. A ona govori o sljedećem – da je ljudska rasa, uprkos svoj svojoj ljepoti – jedna užasna, sebična i destruktivna vrsta koja stoljećima uživa i prednjači u uzimanju ljudskih života. Nema ispravnog načina rješavanja ovog pitanja naše evolucije, barem se meni nijedan ne ukazuje.“

Da li ovo sugerira ono što je neizbježno, pitam sam sebe?

Charny dalje nastavlja: „Problem u mom sudu počinje sa nemogućnošću da razumijemo da u kreaciji naše vrste i u jako originalnim sposobnostima koje smo stekli postoje dva paralelna instiktivna toka koja operiraju istovremeno. Jedan od njih su one lijepe, brižne i kreativne (stvari) – umjetnost, muzika i filozofska jedinstvenost i brilijantne kreativnosti – ali je pogrešno misliti da je to kraj priče za nas, da je to jedino što čini ljude.“

„Jer postoji i onaj drugi, jednako snažan tok koji podrazumijeva ubijanje susjeda u samoodbrani – a samoodbrana znači sve ono što smatramo pod tim pojmom. A to može uključivati i bratoubistvo – kao što Biblija počinje sa Kainom i Abelom, te nastavlja sa cijelim nizom braće koji jedva mogu da se međusobno oslove kao braća, jer su posvećeni suprotstavljanju jedni drugima.“

A to se nastavlja u nedogled, kroz sve sisteme identiteta koje smo izgradili: religiju, nacionalnost, etničku pripadnost.“

Kada razgovarate sa ekspertom za holokaust, tu su dvije teme, koje se naravno ne mogu preskočiti: uništenje Jevreja i smrt. Izgleda da Charny nije oprostio Chomskom na njegovoj vatrenoj ali nepromišljenoj odbrani prava na slobodno izražavanje Francuza koji je poreknuo Holokaust u eseju koji datira još iz 1970-tih. Chomsky, koji je pet godina stariji od Charniya, ne poriče da se Holokaust desio. Ja nastojim da izbjegnem ovu debatu starijih. Charny će poslije gundati o Chomskom tokom večere...

Ali Charnyijeva neumoljiva odbrana armenskog naroda i njihovog prava na priznavanje pokolja kojim su Turci počinili genocid – te njegova stalna osuda izraelske vlade koja je odbila da koristi istu riječ kada su u pitanju kršćanski Armenci – jeste karakteristika njegove jedinstvenosti.

Rad Charnyijeve organizacije također obuhvata i Ruandu, te Bosnu. A ja, nakon godina izvještavanja o armenskom genocidu i turskom poricanju, postajem član međunarodnog odbora Jerusalemskog instituta. Kada razgovarate sa Charnyijem o smrti, njegove replike uvijek sadržavaju priče o Sudnjem danu. Njegovi dugi, savršeno sročeni odgovori zaslužuju jednako dug paragraf.

„Ako obratite pažnju na rad izraelsko-američkog psihologa Daniela Kahemana i na neke druge njegove kolege“, navodi on, „pronaći ćete beskrajn broj dokaza i analiza o tome kako je ljudski um sposoban da smisli razne besmislenosti koje se naizgled doimaju pune autoriteta, potkrijepljene činjenicama – iako je sve zamišljeno u cilju uništavanja bilo kakvih osnovanih temelja koji bi možda utjecali na našu percepciju stvarnosti, te na upotrebu naučnih metoda razmišljanja i observacije.“ Za njega je stvarnost sve ono na šta ga navode njegovi implusi.

Potom smo, naravno, prešli na svijet Trumpa. Rekao sam da je američki predsjednik (za kojeg se Charny slaže da bi trebao završiti u ludnici) upotrijebio riječ „lijepo“ za oružje koje je prodao državi u Arapskom zaljevu, te da veliki broj američkih zvaničnika putuje u druge zemlje radi sajмова oružja. „A ponekad“, nastavlja Charny, „gledate u njih kako posmatraju te predmete kao kakve lascivne slike – toliko je njihovo uzbuđenje da žude da ga koriste i da se izraze kroz trumpovske instrumente.“

Upitao me je da li mi je poznato kome Izrael prodaje svoje oružje. „Prodano je u Ruandu za vrijeme genocida, kao i u Srbiju tokom genocida nad Bosancima. Moj jako dragi prijatelj, izraelski historičar, profesor Yair Auron, zajedno sa divnim advokatom Etai Mackom tužio je izraelsku vladu za informacije o izvozu oružja u oba ta slučaja, pozivajući vladu da javno izađe sa informacijama o obavljenim transakcijama.“

Zbivanja su išla sljedećim tokom: Stigli su do suda. Sudac im je naredio da predstave svoj slučaj. Potom je pozvao zvaničnike izraelske vlade. Jedan od njih je izjavio ovo: „Časni suče, ovo je pitanje visoke sigurnosti, možemo li razgovarati nasamo?“ Sudac ga je poveo sa sobom u svoj ured. Nakon 20 minuta su se vratili, da bi sudac rekao: „Slučaj odbačen“. Ovo se Auronu i Macku desilo dva puta.

I šta bi onda ljudi poput nas trebali učiniti kada postanu svjedoci genocida? „Sve moguće kako bi spasili ljudski život – svoj vlastiti kao i tuđi“, tvrdi Charny. No, ipak strahuje da progonjeni narodi, iako prime određenu pomoć, ne mogu imati vojnu podršku. Tokom Holokausta „nije bilo nikakvog vida pomoći, čak ni u onim slučajevima kada se do neke mjere osjetila saradnja među saveznicima, no i tada ograničena, neodređena i kratkog vijeka, te uglavnom u Sovjetskom Savezu.“ Tako Kraljevske zračne snage Velike Britanije nisu poštovale Churchilovu želju da napadne nacistički logor smrti.

„Amerikanci nisu ništa bolji.“ Odnos Zapada prema Izraelu pun je osjećaja krivnje. Taj osjećaj nije nikada posmatran kao osjećaj krivnje zbog onoga „što nismo učinili da pomognemo. Nasuprot, to je bio vid saosjećanja Zapada sa ljudima koji su tako mučno tlačeni i ubijani. No zapitajmo se o osjećaju krivnje kada je riječ o sadašnjoj situaciji u svijetu u kojem trenutno masovna ubistva prolaze neopažena - te o količini saosjećanja i brige koja se odražava u medijima. Kako bi ste je vi ocijenili? Ovo je bilo retoričko pitanje.“